Asia: E 4/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto hiilen kestävistä kiertokuluista, ke 23.2. klo 9.30 (E 4/2022 vp)

Eduskunta
Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Kristiina Lång

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

EU on ilmastolaissa (2021/1119/EU) asettanut tavoitteeksi ilmastoneutraaliuden vuoteen 2050 mennessä. Euroopan ilmastolaki edellyttää, että ihmisperäisten kasvihuonekaasujen päästöt ja poistumat ovat tasapainossa vuonna 2050 ja sen jälkeen poistumat ylittävät päästöt. EU on myös asettanut tavoitteen, että se on ilmastokestävä vuoteen 2050 mennessä eli, että se pystyy vastaamaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.
Ilmastotavoitteiden saavuttaminen vaatii kestäviä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen mahdollistavia hiilenkiertoja. EU:n komission tiedonanto ”Sustainable carbon cycles” (COM(2021) 800 final) linjaa, että tavoitteisiin päästään kolmenlaisten toimien kautta: 1) vähentämällä riippuvuutta fossiilisesta hiilestä; 2) kierrättämällä hiiltä jätevirroista, kestävistä biomassalähteistä ja suoraan ilmakehästä; sekä 3) poistamalla ilmakehän hiiltä biologisilla tai teknologisilla ratkaisuilla.
Tiedonanto kannustaa toimiin hiilen poistamiseksi ilmakehästä erityisesti hiiliviljelyn ja hiilen teollisen talteenoton keinoin, ja korostaa, että toiminnan on täytettävä tiukat seurantaa, raportointia ja todentamista koskevat vaatimukset. Hiilidioksidin poistumat on laskettava läpinäkyvästi ja ottamalla huomioon kriteerit liittyen muun muassa varastoinnin kestoon, poiston pysyvyyteen, mittauksen epävarmuuteen tai hiilivuotoon, joka lisää kasvihuonekaasupäästöjä muualla. Siksi tiedonanto esittää eurooppalaisen sääntelykehyksen luomista hiilen poiston sertifioimiseksi vuoden 2022 aikana.
Tämä lausunto keskittyy maataloudessa toteutettavaan hiiliviljelyyn.

2 Lausunto

Hiiliviljely
Komission määritelmän mukaan hiiliviljely on vihreä liiketoimintamalli, joka palkitsee maankäyttösektorin toimijoita parempien maanhoitokäytäntöjen käyttöönottamisesta. Toiminnan tulee johtaa hiilivarastojen kasvuun biomassassa, kuolleessa orgaanisessa aineksessa ja maaperässä, ja keinot voivat perustua joko hiilen talteenoton lisääntymiseen tai hiilen ilmakehään vapautumisen vähentämiseen. Tämän tulee tapahtua kunnioittamalla luonnon monimuotoisuutta ja yleisesti luontopääomaa kunnioittavia periaatteita noudattaen. EU:n tavoitteena on kasvattaa EU:n maankäyttösektorin hiilinielua 42 Mt CO_2e hiiliviljelyn keinoin vuoteen 2030 mennessä.
Komissio näkee, että viljelijä voi saada hiiliviljelystä lisätuloja joko julkisen rahoituksen tai hiilikompensaatioiden kautta samalla. Ilmaston lisäksi toiminnasta hyötyy monimuotoisuus ja viljelijä itse, sillä hiilipitoisuuden nousu maaperässä parantaa myös maan viljelyominaisuuksia.
Komissio on jo päättänyt monista hiiliviljelyä edistävistä toimista, kuten

asiantuntijaryhmän perustaminen, rahoituksen, neuvonnan ja työkalujen tarjonnan lisääminen ja alan tutkimuksen edistäminen.
Esimerkeiksi toimivista keinoista hiiliviljelyyn tiedonanto nostaa metsityksen, peltometsäviljelyn, kerääjä- ja maanpeitekasvit, maanmuokkauksen vähentämisen, kesannoinnin, pysyvät nurmet sekä turvemaiden ja kosteikkojen ennallistamisen, joiden kohdalla erikseen mainitaan kosteikkoviljely (paludiculture). Komission kannustaa jäsenvaltioita sisällyttämään hiiliviljelytoimia vuonna 2023 alkavalle maatalouspolitiikan tukikaudelle.
Sääntelykehys
EU tavoittelee oman sertifiointijärjestelmän luomista vuoden 2022 aikana ja tiedonanto linjaa sen periaatteet ja vuoden 2022 aikana tämän eteen tehtävät toimet.
Suomen kannat
Suomi suhtautuu myönteisesti komission tiedonantoon kestävistä hiilenkierroista, sekä hiiliviljelyn että teollisten ratkaisujen osalta.
Suomi kiinnittää huomiota moniin toimien toteutukseen tai vaikutusten todentamiseen liittyviin vaatimuksiin, jotka liittyvät mm. tietopohjan laajentamisen tarpeeseen. Suomi toteaa, että sääntelykehikon osalta tarkemman kannan muodostaminen on mahdollista vasta, kun yksityiskohdat ovat tiedossa.
Luonnonvarakeskuksen huomiot
Tiedonannon esiin tuomat tavoitteet ja keinot niihin pääsemiseksi ovat oikeanlaiset. Hiiliviljelyn osalta tavoite vahvistaa maankäyttösektorin nielua 42 Mt vuoteen 2030 mennessä on uudet rahoitusmahdollisuudet huomioon ottaen realistinen, sillä EU:n vuotuiset päästöt pelkästään ojitetuilta turvemailta ovat 200 Mt.
Ehdotetut hiiliviljelykeinot ovat kannatettavia ja linjassa Suomen tavoitteleman maatalouden 29 % päästövähennyksen kanssa. Nopeimmat, halvimmat ja tehokkaimmat keinot vahvistaa maankäyttösektorin hiilinielua Suomessa ovat turvepeltojen metsitys ja vettäminen. Myös muita komission listaamia toimia kannattaa edistää eri keinoin. Vuosille 2023-27 laaditun CAP-suunnitelman keinot eivät riitä kansallisen tavoitteen saavuttamiseen maataloudessa tai EU:n hiiliviljelytavoitteen merkittävään tukemiseen, joten valmistelussa olevan maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman tulee sisältää merkittäviä hiiliviljelykeinoja.
On hyvä, että maatalousmaiden hiilivarastojen vahvistamiseen kiinnitetään huomiota, sillä se on entistä realistisempi keino vahvistaa maankäyttösektorin nielua myös Suomessa. Suomi ei voi luottaa metsien nielun säilyvän nykytasolla tulevina vuosina, kun mm. ilmastonmuutoksen hillintä on luonut paineita metsäbiomassan käyttöön. Monet peltomaille sopivat biomassakasvit ovat monivuotisia ja tuottavat paljon juurikariketta, ja ovat siksi hiiliviljelyyn soveltuvia. Niiden tuotanto peltomailla vähentäisi tarvetta käyttää metsähaketta energian tuotannossa. Peltobiomassan kannattavuus on kuitenkin ollut heikko, mutta hiilikompensaatiot, uudet tukimuodot ja korkeampi jalostusaste voivat parantaa sitä. On nähtävissä, että teollisuuteen tarvitaan yhä enemmän kasvimateriaaleja korvaamaan esimerkiksi lasivillaa, muovia tai turvetta, ja tuotekehittelyn myötä paranevat myös mahdollisuudet kannattavaan hiiliviljelyyn.
On hyvä, että sääntelyä mietitään eri päästösektorien yhtymäkohdat huomioivana kokonaisuutena. Sääntelykehikon yksityiskohdat lopulta ratkaisevat, kuinka hyvin hiilen kiertojen parantamisen eri tavoitteet voivat toteutua.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus pitää komission aloitteita hiiliviljelyn ja hiilen teollisen talteenoton edistämiseksi sekä sääntelykehikon luomiseksi kannatettavana. Tiedonannon esiin tuomat tavoitteet ja keinot niihin pääsemiseksi ovat oikeanlaiset. Hiiliviljelyn osalta tavoite vahvistaa maankäyttösektorin nielua 42 Mt vuoteen 2030 mennessä on realistinen, sillä EU:n vuotuiset päästöt pelkästään ojitetuilta turvemailta ovat 200 Mt. Hiiliviljelytavoitteet ovat linjassa maatalouden päästövähennystavoitteen (-29 %) kanssa. Suomen CAP- ja KAISU-suunnitelmiin on jo sisällytetty keinot yli 1 Mt:n edestä keinoja nielun vahvistamiseen maataloudessa. Tehokkaimmat toimet Suomen kannalta ovat turvepeltojen metsitys ja vettäminen.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 22.02.2022 klo 08:14:16.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Kristiina Lång

Liitteet:

Tiedoksi: